

Η ΠΡΩΤΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΣΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΩΝ 8 ΤΟΥΡΚΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ ΤΑ ΕΚΚΡΕΜΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΤΥΠΗΣ ΔΙΚΗΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΕ¹

Ηλία Κουβαράς, Πρωτοδίκης Δ.Δ., Δ.Ν.

1. Προκαταρκτικές επισημάνσεις

Το αποτυχημένο πραξικόπημα της 15^{ης} Ιουλίου 2016 που έλαβε χώρα στην Τουρκία υπήρξε αναμφίβολα για πολλούς λόγους μια από τις πιο συνταρακτικές στιγμές της πρόσφατης ιστορίας. Για τη Χώρα μας και την ελληνική κοινή γνώμη, πέραν βεβαίως από τα ευρύτερα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής που ανέκυψαν έκτοτε, από νομικής πλευράς ζωνρό ενδιαφέρον παρουσιάζει η υπόθεση των οκτώ Τούρκων στρατιωτικών, οι οποίοι κατέφυγαν με ελικόπτερο στην ελληνική επικράτεια, ζητώντας άσυλο. Η διαδικαστική οδύσσεια των οκτώ Τούρκων στρατιωτικών στη Χώρα μας δεν περατώθηκε με τις πρόσφατες αποφάσεις του Αρείου Πάγου περί μη έκδοσης τους στη γείτονα², αλλά εξελίσσεται και σε ένα άλλο, παράλληλο και διακριτό επίπεδο, που αφορά τη χορήγηση ή μη στο πρόσωπό τους καθεστώτος πρόσφυγα³.

Η παρακολούθηση της υπόθεσης επιτάσσει δύο πολύ σύντομες, εν πολλοίς γνωστές, προκαταρκτικές επισημάνσεις: Ως γνωστόν, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων, ως πρόσφυγας νοείται κάθε πρόσωπο το οποίο «*συνεπεία δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων*

¹ Το παρόν αποτελεί εμπλουτισμένη απόδοση εισήγησης του συντάκτη του με θέμα «*Η πρώτη απόφαση της επιτροπής ασύλου στην υπόθεση των 8 Τούρκων αιτούντων άσυλο και νομικά ζητήματα διοικητικής δίκης*» στη 2η Επιστημονική Εκδήλωση της Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ), που έλαβε χώρα στον ΔΣΑ στις 21-2-2018 με θέμα: «*Η υπόθεση των 8 Τούρκων αιτούντων άσυλο: Νομικά Ζητήματα εκδόσεως και ασύλου*».

² Το Συμβούλιο Εφετών είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης τριών από τους οκτώ συλληφθέντες, ωστόσο ο ΑΠ, κατόπιν άσκησης εφέσεων τόσο από τον αρμόδιο Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών όσο από τους συλληφθέντες, κρίνοντας υπό τρεις διαφορετικές συνθέσεις, γνωμοδότησε με τις 135, 136, 137, 138/2017 αποφάσεις του Δ' Τμήματος, 139, 140/2017 του ΣΤ' Τμήματος και 141, 142/2017 του Ζ' Τμήματος κατά της έκδοσης όλων των συλληφθέντων.

³ Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 του Π.Δ. 114/2010, όπως αυτή αντικαταστάθηκε με το άρθρ. 35 παρ. 4 του Π.Δ. 113/2013 με αντικείμενο την καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς του καθεστώτος του πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου: «...κανένας δεν εκδίδεται πριν εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση επί της αίτησής του (για διεθνή προστασία ή άσυλο), εφόσον επικαλείται φόβο διώξης στο εκζητούν κράτος». Σύμφωνα ωστόσο με την πάγια νομολογία του Αρείου Πάγου [ΑΠ (Συμβ) 920/2016], η υποβολή αιτήσεως για διεθνή προστασία στις αρμόδιες Ελληνικές αρχές με την επίκληση φόβου διώξης δεν ασκεί έννομη επιρροή στη δίκη για την έκδοση, καθόσον η ανωτέρω διάταξη, αναφέρεται στη μη έκδοση του εκζητουμένου από τον αρμόδιο γι' αυτό, κατά το άρθρο 452 παρ. 1 Κ.Π.Δ., Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, εφόσον προηγήθηκε αμετάκλητη γνωμοδότηση υπέρ της εκδόσεως από το Συμβούλιο Εφετών ή του Αρείου Πάγου και δεν τάσσεται ως στοιχείο που εμποδίζει (μέχρι την τελεσίδικη παραδοχή ή απόρριψη της αιτήσεως για διεθνή προστασία ή άσυλο) τη συζήτηση ή τη λήψη σχετικής αποφάσεως για την έκδοση ή μη του εκζητουμένου από το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο. Το τελευταίο, για τη διαμόρφωση της γνωμοδοτικής κρίσεώς του, εξετάζει και συναξιολογεί (με τα λοιπά στοιχεία) και τη βασιμότητα του επικαλούμενου φόβου διώξεως, ως ενδεχομένου νόμιμου λόγου που εμποδίζει την έκδοση, κατά τα άρθρα 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως (Ε.Σ.Ε.) και 438 περ. γ' και ε' του Κ.Π.Δ..

ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης». Τον αυτό ορισμό του πρόσφυγα υιοθετεί και η οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας. Η οδηγία αυτή μεταφέρθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το π.δ. 141/2013 προβλέπει δε επιπλέον τη δυνατότητα του κράτους μέλους να αναγνωρίσει τον υπήκοο τρίτης χώρας ή ανιθαγενή που ζητά άσυλο, αλλά δεν είναι πρόσφυγας, ως πρόσωπο που δικαιούται επικουρικής προστασίας.

Το κρίσιμο όμως ζήτημα που θα αναπτυχθεί κατωτέρω αφορά τις ρήτρες αποκλεισμού από την προστασία που παρέχει το άσυλο. Το άρθρο 12 της προαναφερθείσας Οδηγίας 2011/95 σε αντιστοιχία με το άρθρο 1 εδ. ΣΤ' της Σύμβασης της Γενεύης ορίζει ότι υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής αποκλείεται από το καθεστώς του πρόσφυγα, μεταξύ άλλων, όταν υπάρχουν σοβαροί λόγοι για να θεωρείται ότι: α) έχει διαπράξει έγκλημα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, β) έχει διαπράξει σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα εκτός της χώρας ασύλου ή γ) είναι ένοχος πράξεων που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών. Η εν λόγω διάταξη διασφαλίζει την ακεραιότητα και την αξιοπιστία του νομικού πλαισίου χορήγησης του καθεστώτος του πρόσφυγα και αποτρέπει την κατάχρησή του από άτομα που επιδιώκουν να αποφύγουν τις συνέπειες της εγκληματικής τους δράσης. Σύμφωνα με το ΔΕΕ οι προαναφερθείσες ρήτρες αποσκοπούν στον αποκλεισμό από το καθεστώς του πρόσφυγα των προσώπων που δεν κρίνονται άξια της προστασίας και στην αποφυγή του ενδεχομένου «η χορήγηση του καθεστώτος αυτού να παρέχει σε αυτουργούς ορισμένων σοβαρών εγκλημάτων τη δυνατότητα απαλλαγής από την ποινική τους ευθύνη...»⁴. Προέχων σκοπός της ανωτέρω διάταξης είναι να μην παρέχεται πολιτικό άσυλο ή επικουρική προστασία σε κάποια χώρα σε πρόσωπο που, πριν εισέλθει σε αυτήν, έχει διαπράξει ποινικό αδίκημα σε άλλη χώρα, με αποτέλεσμα κατά τον τρόπο αυτό το εν λόγω πρόσωπο με την υποβολή αιτήματος παροχής ασύλου και τη χορήγηση αυτού να αποφεύγει τελικώς την ποινική του καταδίκη για το ως άνω αδίκημα στην χώρα της διαπράξεως του εγκλήματος⁵.

2. Η πορεία του αιτήματος παροχής ασύλου

Οι συλληφθέντες, ήδη πριν την υποβολή από τις τουρκικές αρχές αιτήματος έκδοσης, έσπευσαν να υποβάλλουν στις ελληνικές αρχές αίτημα παροχής διεθνούς προστασίας. Ο συγκυβερνήτης ειδικότερα του αεροσκάφους και πιλότος της Αεροπορίας Στρατού κατέθεσε αίτηση στο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Θράκης στις 19-7-2016. Κατόπιν της προβλεπόμενης στο νόμο προφορικής συνέντευξης, η αίτησή του απορρίφθηκε από το Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Αττικής με την αιτιολογία ότι συντρέχουν στο πρόσωπό του λόγοι αποκλεισμού του από το καθεστώς του πρόσφυγα (αλλά και από το καθεστώς του δικαιούχου επικουρικής προστασίας),

⁴ ΔΕΕ (Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως), απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-57/09 και C-101/09, Bundesrepublik Deutschland κατά Β και D, σκ. 104 και 115: «Λαμβανομένου υπόψη του σκοπού των λόγων αποκλεισμού της οδηγίας, που συνίσταται στη διαφύλαξη της αξιοπιστίας του συστήματος διεθνούς προστασίας που αυτή προβλέπει, τηρουμένης της Συμβάσεως της Γενεύης, η επιφύλαξη του άρθρου 3 της οδηγίας απαγορεύει στα κράτη μέλη να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ διατάξεις που χορηγούν το προβλεπόμενο από την οδηγία καθεστώς του πρόσφυγα σε πρόσωπο που έχει αποκλειστεί από αυτό δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 2».

⁵ Βλ. ό.π., σκέψεις 87 και 96, της 24ης.6.2014, C-373/13, Η.Τ., σκέψεις 84, 86 και 89.

σύμφωνα με το άρθρο 1 ΣΤ περ. β' της Σύμβασης της Γενεύης και το άρθρο 12 παράγραφοι 2 και 3 του προαναφερθέντος π.δ/τος 141/2013. Σύμφωνα με την αιτιολογία της απορριπτικής απόφασης: «Υπάρχουν σοβαροί λόγοι ο αιτών άσυλο να θεωρείται ότι προέβη σε διάπραξη σοβαρού μη πολιτικού εγκλήματος στην Τουρκία, και συγκεκριμένα ότι συμμετείχε στην διάπραξη του πραξικοπήματος της 15^{ης} Ιουλίου 2016 με την υποστήριξη σε σπουδαία (κουβικά) σημεία της Κωνσταντινούπολης με στρατιωτική δύναμη και υλικό πολέμου. [...] Οι πράξεις του αιτούντος δεν εμπίπτουν στην έννοια του πολιτικού εγκλήματος καθώς το πλαίσιο και οι πράξεις που διαπράχθηκαν κατά την διάρκεια του πραξικοπήματος ήταν δυσανάλογες του επιδιωκόμενου πολιτικού σκοπού, ήτοι της ανατροπής της δημοκρατικά εκλεγμένης Τουρκικής κυβέρνησης. Συγκεκριμένα, τελέστηκαν τα εγκλήματα της Παράβασης του Συντάγματος με βία και καταναγκασμό, απόπειρα δολοφονίας κατά του Προέδρου της Δημοκρατίας και έγκλημα κατά του νομοθετικού οργάνου και κατά της κυβέρνησης. Επιπλέον, στη διάρκεια του πραξικοπήματος διαπράχθηκαν: το έγκλημα της δολοφονίας αμάχων πολιτών, της καταστροφής δημόσιων κυβερνητικών κτηρίων και υποδομών και του εκφοβισμού του πληθυσμού».

Κατά της ανωτέρω απόφασης, ο αιτών άσκησε ενδικοφανή προσφυγή ενώπιον της Ανεξάρτητης Επιτροπής Προσφυγών του ν. 4375/2016. Οι εν λόγω Επιτροπές ιδρύθηκαν, κατ' επιταγή του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που κατοχυρώνει το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, προκειμένου για τον έλεγχο κατά νόμον και κατ' ουσίαν των αποφάσεων που απορρίπτουν αιτήματα για άσυλο σε πρώτο βαθμό. Οι Επιτροπές, που στη σχετική αιτιολογική έκθεση χαρακτηρίζονται ως «οιονεί δικαιοδοτικά όργανα», συγκροτούνται για τριετή θητεία, κατά πλειοψηφία από εν ενεργεία δικαστές των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, ενώ το τρίτο μέλος τους υποδεικνύεται κατ' αρχήν από την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες. Υπέρ της συνταγματικότητας της συγκρότησής τους ιδίως όσον αφορά τη δυνατότητα συμμετοχής σε αυτές δικαστικών λειτουργών απεφάνθη η γνωστή ΣτΕ Ολ 2347/2017⁶.

Κατόπιν νέας προφορικής ακρόασης του προσφεύγοντος κεκλεισμένων των θυρών, με την 22622 απόφασή της, η οποία εκδόθηκε στις 28-12-2017, η 3η συγκεκριμένα Επιτροπή έκρινε ότι σε περίπτωση επιστροφής του προσφεύγοντος στην Τουρκία: α) συντρέχει σοβαρός κίνδυνος να κρατηθεί από τις αστυνομικές και σωφρονιστικές αρχές της και να υποστεί βασανιστήρια, απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, παρόμοια με εκείνη την οποία υφίστανται όσοι συνελήφθησαν μετά το πραξικόπημα, κυρίως στρατιωτικοί, ως συμμετοχοί σ' αυτό, β) να επιβληθούν σε βάρος του ποινές απάνθρωπες, καθόσον είναι ιδιαίτερος πιθανή η επαναφορά της θανατικής ποινής με βάση σχετικές δημόσιες εξαγγελίες του

⁶ Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, τα μέλη των εν λόγω επιτροπών, «απολαμβάνουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Ειδικώς, το τρίτο μέλος, το οποίο υποδεικνύεται κατ' αρχήν από την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, αλλά είναι, κατά το νόμο, ανεξάρτητο τόσο σε σχέση με αυτή όσο και σε σχέση με τη Διοίκηση, απολαύει επίσης των αυτών εγγυήσεων ανεξαρτησίας και μπορεί να παυθεί πριν από τη λήξη της τριετούς θητείας του μόνο μετά από καταγγελία της σύμβασής του, η οποία χωρεί, κατά την έννοια του νόμου, για σπουδαίο λόγο, ενώ προβλέπεται η αναστολή της άσκησης οποιουδήποτε άλλου δημοσίου λειτουργήματος ή επαγγελματικής δραστηριότητας αυτού [...]. Ουδεμία δε επιρροή δύναται να ασκήσει από την εξεταζόμενη άποψη η υπαγωγή του ανωτέρω τρίτου μέλους των επιτροπών, το οποίο συνδέεται με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου με το Δημόσιο και δεν έχει την ιδιότητα του δικαστικού λειτουργού, στις πειθαρχικές διατάξεις του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. (άρθρο 5 παρ. 3 περ. στ' τελευταίο εδάφιο του ν. 4375/2016) και όχι στις αντίστοιχες διατάξεις (άρθρα 90 επομ.) του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 1756/1988 (ΦΕΚ Α' 35) Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών (βλ. το άρθρο 33 αυτού για το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του).».

Προέδρου της Τουρκικής Δημοκρατίας και γ) τέλος ότι συντρέχει σοβαρός κίνδυνος να δικασθεί από δικαστήριο το οποίο δεν θα παρέχει τα αναγκαία εγγύα για ανεξάρτητη και αμερόληπτη δικαστική κρίση, δεδομένης της αθρόας αποπομπής μεγάλου αριθμού δικαστικών λειτουργών, καθώς και της ύπαρξης πλήθους ενδείξεων για ισχυρές πολιτικές πιέσεις και παρεμβάσεις της εκτελεστικής εξουσίας στο έργο των δικαστών μετά την απόπειρα του πραξικοπήματος. Με βάση τις διαπιστώσεις αυτές, η Επιτροπή δέχθηκε ότι, λόγω των πράξεων που του αποδίδονται, ο προσφεύγων έχει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης στην Τουρκία και αναγνώρισε αυτόν ως πρόσφυγα.

Κατά της απόφασης της Επιτροπής, ο Υπουργός Μεταναστευτικής Πολιτικής άσκησε ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών αίτηση ακύρωσης καθώς και αίτηση αναστολής, επί της οποίας μάλιστα εκδόθηκε η από 8.1.2018 πράξη της Προέδρου του Θ' Τμήματος του Δικαστηρίου αυτού, με την οποία ανεστάλη προσωρινώς η εκτελεστότητα της ως άνω απόφασης της Επιτροπής Προσφυγών. Ύστερα από αίτημα των δικηγόρων του αιτούντος ασύλου, τα δύο δικόγραφα εισήχθησαν ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, δυνάμει πράξης της Επιτροπής του άρθρου 1 παρ. 1 του Ν. 3900/2010⁷, προκειμένου να εξεταστούν ως γενικότερου ενδιαφέροντος ζητήματα πρώτον η ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης της Γενεύης και του άρθρου 12 παρ. 2 περ. β' της οδηγίας 2011/95/ΕΕ τα οποία προβλέπουν, όπως προαναφέρθηκε, λόγους αποκλεισμού προσώπου από το καθεστώς του πρόσφυγα και δεύτερον η ερμηνεία του άρθρου 64 του ν.4375/2016 που προβλέπει τη δυνατότητα του Υπουργού για κίνηση ενδοστρεφούς δίκης. Στην ανοιχθείσα με την ως άνω αίτηση ακύρωσης δίκη ο αιτών έχει ασκήσει παρέμβαση υπέρ του κύρους της προσβαλλόμενης απόφασης.

Σημειωτέον ότι σε εκτέλεση της απόφασης της Αρχής Προσφυγών είχε εκδοθεί από τη Διοίκηση υπέρ του αιτούντος Δελτίο Αιτούντος Διεθνούς Προστασίας. Ωστόσο μετά την προσωρινή διαταγή αναστολής εκτέλεσης της απόφασης της Αρχής, ο εν λόγω αλλοδαπός συνελήφθη αυθημερόν, του αφαιρέθηκε το Δελτίο και εκδόθηκε απόφαση κράτησης αυτού από τον Διευθυντή της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής για χρονικό διάστημα τριών (3) μηνών, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46 του ν.4375/2016. Με το 71/2018 απόφαση-πρακτικό του Προέδρου του ΔΠρΑθ κρίθηκε ότι η απόφαση κράτησης, η οποία επικαλείται σοβαρή απειλή για τη δημόσια τάξη και την εθνική ασφάλεια της Χώρας, περιλαμβάνει επαρκώς ορισμένη, εξατομικευμένη και εμπειριστατωμένη αιτιολογία και ότι η προσωπική ασφάλεια του τελευταίου δεν επιτρέπει, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις, εφαρμογή εναλλακτικών μέτρων κράτησης⁸.

⁷ Η Επιτροπή συγκροτήθηκε ειδικότερα από τον Πρόεδρο του ΣτΕ, τον αρχαιότερο Αντιπρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο του καθ' ύλην Δ' Τμήματος.

⁸ «[...]υπό τις προπεριγραφόμενες περιστάσεις, η ατομική συμπεριφορά του ανωτέρω αλλοδαπού (παράνομη είσοδος στη Χώρα όντας εν ενεργεία στρατιωτικός των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων, με την χρήση στρατιωτικού ελικοπτερόν), συνιστά για τη Διοίκηση, κατά το παρόν στάδιο της διοικητικής διαδικασίας (καθεστώς αιτούντος ασύλο), σοβαρή απειλή για τη δημόσια τάξη και ιδίως για την εθνική ασφάλεια της Χώρας, κατά την έννοια του άρθρου 46 παρ. 2 περ. δ' του Ν.4375/2016, καθόσον οι πράξεις του αυτές αξιολογήθηκαν από τη Διοίκηση αυτοτελώς και ανεξαρτήτως από την αξιολόγησή τους στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας [που οδήγησε σε ποινική καταδίκη (βλ. την 1706/21-7-2016 απόφαση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Αλεξανδρούπολης)] αλλά και της διαδικασίας ενώπιον της Ανεξάρτητης Αρχής Προσφυγών, ως πράξεις παράνομες βλάπτουσες ευθέως τη δημόσια τάξη και την εθνική ασφάλεια της Χώρας. Τέλος, η προσωπική ασφάλεια του εν λόγω αλλοδαπού δεν επιτρέπει, υπό τις παρούσες περιστάσεις, εφαρμογή εναλλακτικών μέτρων κράτησης, όπως νομίμως αναφέρεται στην υπό έγκριση απόφαση. Επομένως, στην υπό έγκριση .../1-ζ'/8-1-2018 απόφαση του Διευθυντή της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής, περιλαμβάνεται επαρκώς ορισμένη, εξατομικευμένη και εμπειριστατωμένη αιτιολογία και διαπίστωση ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις και οι όροι κράτησής του εν

3. Τα συλλογιστικά βήματα της απόφασης της Επιτροπής Προσφυγών

Εξ' αντικειμένου, η απόφαση της Επιτροπής Προσφυγών δεν περιλαμβάνει στη μείζονα πρόταση της, όπως οι αεροπορικές αποφάσεις, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως (Ε.Σ.Ε.) και τις διατάξεις του Κ.Π.Δ. περί έκδοσης⁹. Αντίθετα παρατίθεται το συνολικό εθνικό, υπερεθνικό και ενωσιακό πλαίσιο για το άσυλο και τη διεθνή προστασία. Πέραν βεβαίως από τη Σύμβαση της Γενεύης, η απόφαση επικαλέσθηκε τα άρθρα 2 και 3 της ΕΣΔΑ (δικαίωμα στη ζωή και απαγόρευση βασανιστηρίων αντίστοιχα), τα Πρωτόκολλα της ΕΣΔΑ υπ. αριθμ. 6 και 13 με τα οποία καταργήθηκε η επιβολή της θανατικής ποινής σε κάθε περίπτωση και το άρθρο 3 της Διεθνούς Σύμβασης της Νέας Υόρκης του 1984¹⁰. Από το ενωσιακό δίκαιο, πέραν από μεγάλο αριθμό άρθρων του ΧΘΔΕΕ και ιδίως το άρθρο 18 για το δικαίωμα ασύλου, παρατίθεται βεβαίως αναλυτικά η οδηγία 2011/95/ΕΕ.

Η Επιτροπή Προσφυγών ακολούθησε τα εξής συλλογιστικά βήματα: Σε ένα πρώτο επίπεδο προέβη στη διαπίστωση ότι σε περίπτωση επιστροφής του αιτούντος στην Τουρκία συντρέχει σοβαρός κίνδυνος αυτός να υποστεί βασανιστήρια ή απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Σε ένα δεύτερο επίπεδο εξετάστηκε η συνδρομή ή μη λόγου αποκλεισμού του αιτούντος από το καθεστώς του πρόσφυγα, κρίση η οποία στηρίχθηκε σε διπλή άλλως επάλληλη αιτιολογική βάση. Σημειωτέον ότι στην εγχώρια πρακτική ακολουθείται κατά την εξέταση αιτημάτων ασύλου το σχήμα inclusion-exclusion, με την έννοια ότι πρώτα εξετάζεται αν ο αιτών δικαιούται καταρχάς άσυλο και στη συνέχεια αν συντρέχει κάποιος λόγος αποκλεισμού του. Σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες ακολουθείται η αντίθετη συλλογιστική καθώς σε περίπτωση συνδρομής λόγου αποκλεισμού του αιτούντος θεωρείται αλυσιτελής η εκφορά κρίσης για το αν αυτός δικαιούται του καθεστώτος του πρόσφυγα. Η τελευταία αυτή προσέγγιση παρίσταται ενδεχομένως λιγότερο συνεπής από δογματική άποψη, με την έννοια ότι η εξέταση του λόγου αποκλεισμού προϋποθέτει ως στάδιο την εξέταση του αν ο αιτών υπάγεται στον κανόνα της χορήγησης ασύλου, ωστόσο εξυπηρετεί την οικονομία της διαδικασίας, χωρίς βεβαίως και να επηρεάζει την τελική έκβασή της. Αλλοδαποί θεωρητικοί παρατηρούν τα τελευταία χρόνια μια εντεινόμενη τάση στα εθνικά δικαστήρια για πρόταξη του ζητήματος του αποκλεισμού, σε περιπτώσεις απόρριψης των σχετικών αιτημάτων ασύλου¹¹.

λόγω αλλοδαπού [βλ. Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δ.Ε.Ε.) απόφαση της 11ης Ιουνίου 2015, υπόθεση C-554/13 Z. Zh. κατά Staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie και Staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie κατά I.O., σκέψη 50 και απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 2016, υπόθεση C-601/15 PPU, J. N. κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, σκέψεις 65, 66 και 67, ΕΔΔΑ, Α. και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. προσφυγής 3455/09, 19.02.2009]».

⁹ Άρθρο 438 περ. γ' και ε' του Κ.Π.Δ.: «Η έκδοση απαγορεύεται: α).....β).....γ) αν πρόκειται για έγκλημα που κατά τους ελληνικούς νόμους χαρακτηρίζεται πολιτικό, στρατιωτικό, φορολογικό ή του τύπου, ή διώκεται μόνο ύστερα από έγκληση αυτού που αδικήθηκε, ή όταν από τις περιστάσεις προκύπτει ότι η έκδοση ζητείται για λόγους πολιτικούς, δ).....ε) αν πιθανολογείται ότι εκείνος για τον οποίο ζητείται η έκδοση θα καταδιωχθεί από το κράτος στο οποίο παραδίδεται για πράξη διαφορετική από εκείνη για την οποία ζητείται η έκδοση.».

¹⁰ «κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας», που κυρώθηκε με τον ν.1782/1988 (Α' 116 και διόρθωση σφαλμάτων σε Α' 168), που κατοχυρώνει την αρχή της μη επαναπροώθησης προσώπου σε άλλο κράτος, όπου υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι αυτό το πρόσωπο θα κινδυνεύσει να υποστεί βασανιστήρια.

¹¹ Βλ. συναφώς D. Kosar, Inclusion before Exclusion or Vice Versa: What the Qualification Directive and the Court of Justice Do (Not) Say, International journal of refugee law 2013, Oxford University Press Volume 25, Issue 1, σελ. 87-119.

3.1. Η συνδρομή βάσιμου φόβου δίωξης

Κατά το πρώτο συλλογιστικό στάδιο, την εξέταση του αν συντρέχει βάσιμος φόβος δίωξης του αιτούντος σε περίπτωση επιστροφής του στην Τουρκία, η Επιτροπή Προσφυγών αναπαράγει κατ' ουσίαν την αιτιολογία των αρεοπαγитικών αποφάσεων¹². Στην απόφαση ωστόσο της Επιτροπής, έκτασης άλλωστε 60 σχεδόν σελίδων, αναπτύσσεται εκτενέστερα η αρχή της μη επαναπροώθησης, η οποία απαγορεύει πλήρως την άμεση ή έμμεση επαναπροώθηση αλλοδαπού σε χώρα, στην οποία αυτός κινδυνεύει να υποβληθεί στην ποινή του θανάτου ή σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή ποινή. Σύμφωνα με το ΕΔΔΑ και την εγχώρια νομολογία, η αρχή αυτή δεν επιδέχεται εξαιρέσεις σε αντίθεση προς την παρεχόμενη κατά τη Σύμβαση της Γενεύης προστασία, η οποία τελεί υπό τους περιορισμούς των ρητρών αποκλεισμού της. Η απόλυτη μάλιστα απαγόρευση επαναπροώθησης, σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, ισχύει ακόμα και στις πιο δύσκολες περιστάσεις, όπως ο αγώνας κατά της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος¹³.

Η απόφαση εντυπωσιάζει για το εύρος και την ποικιλία των πηγών τεκμηρίωσης στις οποίες στηρίζονται οι διαπιστώσεις όσον αφορά την κατάσταση στην Τουρκία. Πράγματι μετά την απόπειρα πραξικοπήματος καταγράφονται αυξημένες αναφορές βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης και μειωμένες ασφαλιστικές δικλείδες κατά των καταχρήσεων των κρατικών οργάνων σε περίπτωση κράτησης. Η απόφαση επικαλείται ειδικότερα σχετικές εκθέσεις και αναφορές του Επίτροπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ανακοινώσεις και έγγραφα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εκθέσεις του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ (Department of State), του Ευρωπαϊκού Γραφείου Υποστήριξης Ασύλου (EASO), ΜΚΟ όπως η Διεθνής Αμνηστία, το Human Rights Watch κα καθώς και ρεπορτάζ από τα πλέον

¹² Βλ. ενδ. ΑΠ 135/2017, σύμφωνα με την οποία τα προσκομιζόμενα στοιχεία: «παρέχουν ισχυρές ενδείξεις, ότι ο ανωτέρω εκζητούμενος, εφόσον εκδοθεί στη χώρα του, δεν θα δικαστεί από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο και δεν θα τύχει εκεί δίκαιης δίκης, καθόσον οι δικαστές και εισαγγελείς τελούν υπό πίεση, επιπλέον δε πιθανολογείται σοβαρός κίνδυνος να υποστεί ανάρμοστη κακομεταχείριση και να επιδεινωθεί η κατάστασή του, ενόψει και της ιδιότητάς του ως στρατιωτικού, λόγω της αποδιδόμενης σ' αυτόν από τις Τουρκικές αρχές αντιθέσεως στο υπάρχον πολιτικό καθεστώς, ως συμμετασχόντος στην απόπειρα πραξικοπήματος του Ιουλίου 2016, η εκτίμηση δε αυτή, η οποία συνιστά νόμιμο λόγο που εμποδίζει τη ζητούμενη έκδοση, δεν ανατρέπεται από όσα εκτίθενται στην τελευταία παράγραφο της εισαγγελικής εφέσεως, ότι δηλαδή οι Τουρκικές αρχές βεβαιώνουν, ότι η κυβέρνηση της χώρας δεν ανέστειλε την εφαρμογή της Ε.Σ.Δ.Α. και συνεπώς ο εκζητούμενος θα έχει τη δυνατότητα ασκήσεως ατομικής προσφυγής στο Ε.Δ.Δ.Α. (Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου) σε περίπτωση ανάρμοστης κακομεταχειρίσεώς του. Η πιθανότητα, λοιπόν, ακυρώσεως ή περιστολής του πλαισίου προστασίας των δικαιωμάτων, και μάλιστα θεμελιωδών, του εκζητουμένου, κατά τα προεκτεθέντα, ανεξαρτήτως του βαθμού ενοχής και της βαρύτητας των εγκλημάτων που του αποδίδονται, δεν επιτρέπει στη συγκεκριμένη περίπτωση την εφαρμογή διατάξεων είτε διεθνών συμβάσεων είτε του εσωτερικού δικαίου, που ρυθμίζουν την έκδοση, αφού αυτές, όπως προαναφέρθηκε, υποχωρούν έναντι των υπέρτερης σημασίας κανόνων του διεθνούς δικαίου, που προστατεύουν την αξία του ανθρώπου και τα εξ αυτής θεμελιώδη δικαιώματα αυτού.»

¹³ Βλ. ΕΔΔΑ, Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκ. 75 επ., Labita κατά Ιταλίας, σκέψη 119, Ahmed κατά Αυστρίας, DAOYDI κατά Γαλλίας. Ενόψει της πρόσθετης δυσκολίας που επιφέρει στα κράτη η πρόληψη και διερεύνηση τρομοκρατικών εγκλημάτων, γίνεται δεκτό ότι μπορούν καταρχήν να επιβληθούν περιορισμοί σε ορισμένα διαδικαστικά δικαιώματα, οι οποίοι, ωστόσο, δεν μπορούν να είναι τέτοιας έκτασης ώστε να θίγουν τον πυρήνα του δικαιώματος σεβασμού της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας των ατόμων. Μάλιστα, κατά τη διάρκεια ανακρίσεων προκειμένου να διερευνηθεί τυχόν διάπραξη τρομοκρατικών εγκλημάτων, απαγορεύονται απόλυτα τα βασανιστήρια και η απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, καθώς και η χρήση κάθε αποδεικτικού στοιχείου που αποκτήθηκε κατά τη διάρκεια τέτοιων ανακρίσεων (ΕΔΔΑ, Tomasi κατά Γαλλίας, σκέψη 115).

έγκριτα διεθνή Μ.Μ.Ε. και πρακτορεία. Εδώ, μπορεί να παρατηρήσει κανείς ότι η απουσία περιορισμών όσον αφορά τα αποδεικτικά μέσα, αλλά και η έλλειψη αυστηρών δικονομικών κανόνων ενώπιον της Επιτροπής παρείχε το έδαφος για μια ιδιαίτερα πλούσια και εμπειριστατωμένη αιτιολογία.

3.2. Μη συνδρομή ρήτρας αποκλεισμού από το καθεστώς του πρόσφυγα (άρθρο 12 της Οδηγίας 2011/95)

Στη συνέχεια, η Επιτροπή απεφάνθη ότι δεν συντρέχει λόγος αποκλεισμού του προσφεύγοντος από το καθεστώς του πρόσφυγα σε μια κρίση η οποία διαρθρώθηκε σε δύο σκέλη: Το πρώτο αφορά τον χαρακτήρα των αποδιδόμενων στον προσφεύγοντα πράξεων. Το δεύτερο σκέλος συναρτάται με την απουσία επαρκών ενδείξεων για συμμετοχή του προσφεύγοντος στη διάπραξη του πραξικοπήματος και συγκεκριμένα στις πράξεις που αναφέρονται στην αίτηση έκδοσης. Η ύπαρξη διπλής αιτιολογίας ενδέχεται να αποδειχθεί κρίσιμη κατά το δικαστικό έλεγχο ενώπιον του ΣτΕ, καθώς κάθε μία από αυτές θα μπορούσε αυτοτελώς να επαρκεί προκειμένου η απόφαση της Επιτροπής να κριθεί αιτιολογημένη. Αντίστροφα, θα πρέπει καταρχάς και οι δύο αιτιολογικές βάσεις να καταπέσουν προκειμένου η απόφαση της Επιτροπής να ακυρωθεί. Βεβαίως ουδείς μπορεί να προδικάσει τη συμπλοκή των δύο ζητημάτων από το Ανώτατο Δικαστήριο στα πλαίσια μιας ενιαίας συλλογιστικής.

Στην προκειμένη περίπτωση, η Επιτροπή Προσφυγών έκρινε ότι οι αποδιδόμενες στον προσφεύγοντα πράξεις σύμφωνα με την αίτηση έκδοσης της Εισαγγελίας της Κωνσταντινούπολης έχουν πολιτικό χαρακτήρα. Σύμφωνα με την απόφαση οι εν λόγω πράξεις απέβλεπαν με ενεργό δράση στην αλλοίωση ή μεταβολή της υφιστάμενης πολιτειακής τάξεως του Κράτους της Τουρκίας ή σχετίζονταν με την παρασκευή των μέσων για διάπραξη συγκεκριμένου πολιτικού εγκλήματος, σε βάρος του Τουρκικού Κράτους με την ανατροπή της εκλεγμένης κυβέρνησης της χώρας, άμεσα συναπτόμενων με τους πολιτικούς σκοπούς, που η οργάνωση και ομάδα στην οποία αποδίδεται ότι συμμετείχε ο προσφεύγων, επεδίωκε, σ' εκείνο το χρόνο.

Ο δεύτερος λόγος που σύμφωνα με την απόφαση δεν συντρέχει λόγος αποκλεισμού του προσφεύγοντος από το καθεστώς του πρόσφυγα, είναι η απουσία επαρκών ενδείξεων για συμμετοχή αυτού στη διάπραξη του πραξικοπήματος. Σύμφωνα με την Επιτροπή Προσφυγών, στην αίτηση έκδοσης της Εισαγγελίας της Κωνσταντινούπολης αναφέρονταν γενικώς τα γεγονότα της νύκτας που εκδηλώθηκε το πραξικόπημα, χωρίς περαιτέρω προσδιορισμό των πράξεων, του τρόπου και του βαθμού συμμετοχής του προσφεύγοντος στις πράξεις αυτές, με την παράθεση συγκεκριμένων στοιχείων, θεμελιωτικών των πράξεων που του αποδίδονται. Σε μια ειδικότερη αιτιολογική κρίση η απόφαση επισημαίνει ότι: *«Πολύ δε περισσότερο, δεν τεκμηριώνεται, με βάση το πραγματικό της υπόθεσης, ότι ο προσφεύγων διέπραξε πράξεις, ιδιαίτερα σκληρές ή δυσανάλογες του επιδιωκόμενου σκοπού, ήτοι της ανατροπής της δημοκρατικά εκλεγμένης κυβέρνησης ή συνετέλεσε άλλως στη δολοφονία αμάχων πολιτών ή στην απόπειρα δολοφονίας του Προέδρου Ταγίπ Ερντογάν, αφού δεν προκύπτει με ποιον τρόπο ο προσφεύγων ή κάποιο άλλο συγκεκριμένο πρόσωπο το οποίο ο προσφεύγων συνέδραμε, επιχείρησε να αφαιρέσει τη ζωή του Προέδρου της Τουρκικής Δημοκρατίας ή με ποιον τρόπο συμμετείχε, ενδεχομένως, σε κάποια προπαρασκευαστική ενέργεια για την τέλεση του εγκλήματος αυτού. [...]»*.

Το νομικό ζήτημα που ανακύπτει εν προκειμένω αφορά το βάρος απόδειξης για τη συνδρομή λόγου αποκλεισμού. Στην απόφαση της 9^{ης} 11.2010, επί των συνεκδικασθεισών υποθέσεων Β και D (σκέψεις 87 επ.), το ΔΕΕ απεφάνθη ότι το

σχετικό βάρος φέρουν καταρχήν οι αρμόδιες εθνικές αρχές. Στην εν λόγω απόφαση είχε γίνει δεκτό ότι το γεγονός απλώς και μόνον ότι ο αιτών, αριστερός ακτιβιστής, υπήρξε μαχητής στο αντάρτικο και υψηλόβαθμο στέλεχος του «Εργατικού Κόμματος του Κουρδιστάν (PKK)» και στον «Επαναστατικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό/Μέτωπο (DHKP/C) δεν μπορεί να συνεπάγεται αυτομάτως τον αποκλεισμό του από το καθεστώς του πρόσφυγα. Τούτο μάλιστα μολονότι οι ως άνω οργανώσεις περιλαμβάνονταν, λόγω της αναμείξεώς τους σε τρομοκρατικές ενέργειες, στον κατάλογο του παραρτήματος της κοινής θέσης 2001/931 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι το γεγονός ότι το εν λόγω πρόσωπο ήταν μέλος οργάνωσης η οποία περιλαμβανόταν στον κατάλογο αυτό και ότι είχε στηρίξει ενεργώς τον ένοπλο αγώνα της οργάνωσης αυτής δεν συνιστά αυτομάτως σοβαρό λόγο να πιστεύεται ότι το πρόσωπο αυτό έχει διαπράξει «τέτοιου είδους σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα». Το ΔΕΕ αξιώνει λοιπόν κατά περίπτωση αξιολόγηση συγκεκριμένων γεγονότων προκειμένου να καθοριστεί αν οι πράξεις που τέλεσε η επίμαχη οργάνωση πληρούν τις προϋποθέσεις που τάσσουν οι εν λόγω διατάξεις και περαιτέρω αν μπορεί να καταλογισθεί στο εκάστοτε συγκεκριμένο πρόσωπο ατομική ευθύνη όσον αφορά την τέλεση των πράξεων αυτών. Τη αξίωση αυτή ακολούθησε εν προκειμένω και η Επιτροπή.

Αν και ο αποκλεισμός στηρίζεται σε πλήθος εννοιών και ορισμών του ποινικού δικαίου, το μέτρο της απόδειξης που εφαρμόζεται για τον αποκλεισμό δεν είναι τόσο αυστηρό όσο το μέτρο «πέρα από κάθε εύλογη αμφιβολία» που εφαρμόζεται για τον καταλογισμό ποινικής ευθύνης¹⁴. Τούτο συνάγεται και από το γράμμα της σχετικής διάταξης που αναφέρεται σε πρόσωπα «που έχουν διαπράξει ή για τα οποία υπάρχουν ισχυρές υπόνοιες ότι έχουν διαπράξει σοβαρό αδίκημα». Αξίζει να επισημανθεί εν προκειμένω η διαφορά σε σχέση με τις απαιτήσεις απόδειξης κατά την εξέταση της αίτησης έκδοσης. Προκειμένου για το παραδεκτό της τελευταίας αρκεί η έκθεση των αξιόποινων πράξεων, για τις οποίες ζητείται η έκδοση και η παραπομπή στις νομοθετικές διατάξεις, οι οποίες έχουν εφαρμογή, στο προσκομιζόμενο για την υποστήριξη αυτής ένταλμα σύλληψης, χωρίς το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο, που αποφαινεται για την έκδοση, να έχει εξουσία να ερευνήσει τη βασιμότητα ή μη της κατηγορίας, για την οποία ζητείται η έκδοση και τη νομιμότητα της σχετικής προδικασίας, που τηρήθηκε από τις αρμόδιες αρχές του κράτους που ζητεί την έκδοση.

4. Τα εκκρεμή ζητήματα ενώπιον του ΣτΕ

4.1. Η ερμηνεία της προβλεπόμενης στο άρθρο 64 του ν.4375/2016 ενδοστρεφούς δίκης

Συνοψίζοντας τα εκκρεμή ζητήματα ενώπιον του ΣτΕ, το πρώτο, ίσως έλασσον, αλλά εν δυνάμει καθοριστικό ως αναγόμενο στο παραδεκτό, είναι αυτό της προβλεπόμενης στο άρθρο 64 του ν.4375/2016 ενδοστρεφούς δίκης. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, αίτηση ακύρωσης κατά των αποφάσεων των Επιτροπών Προσφυγών μπορεί να ασκηθεί και από τον Υπουργό Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης. Στην προκειμένη περίπτωση, σύμφωνα με την πράξη της Επιτροπής του ΣτΕ, η αίτηση ακύρωσης έχει ασκηθεί από τον Υπουργό Μεταναστευτικής Πολιτικής, γεγονός που προκαλεί ενδεχομένως απορία ωστόσο το

¹⁴ Πρακτικός οδηγός της EASO: Αποκλεισμός, Ιανουάριος 2017, <https://www.easo.europa.eu/sites/default/.../EASO-Practical-Guide-Exclusion-EL.PDF>, σελ. 9.

εν λόγω Υπουργείο ιδρύθηκε μετά την ψήφιση του ν.4375/2016¹⁵ και με βάση τον οργανισμό του (Π.Δ. 122/2017) είναι αρμόδιο για τα συναφή θέματα. Κατά τα παγίως γινόμενα δεκτά, αίτηση ακύρωσης που ασκείται από το Δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου κατά πράξης δικού του οργάνου, δημιουργούσα ενδοστρεφή δίκη, είναι απαράδεκτη, εκτός εάν τούτο προβλέπεται ρητά από το νόμο ή συνάγεται σαφώς από αυτόν¹⁶. Χωρίς η αιτιολογική έκθεση του ν.4375/2016 να περιλαμβάνει κάποια ειδικότερη σχετική σκέψη, η αρμοδιότητα αυτή του Υπουργού μπορεί να δικαιολογηθεί ως αναγόμενη στις διεθνείς σχέσεις της χώρας.

4.2. Ερμηνεία του άρθρου 1 ΣΤ' της Συμβάσεως της Γενεύης του 1951 και του άρθρου 12 παρ. 2 περ. β' της οδηγίας 2011/95/ΕΕ περί διάπραξης σοβαρού μη πολιτικού εγκλήματος.

Το βασικό όμως ζήτημα για το οποίο επιλαμβάνεται το ΣτΕ αφορά την ερμηνεία της ρήτρας αποκλεισμού που αφορά την προηγούμενη διάπραξη ποινικών εγκλημάτων και σε τελική ανάλυση, αν εν προκειμένω ο προσφεύγων θα πρέπει να αποκλειστεί από το καθεστώς πρόσφυγα γιατί υφίστανται σοβαροί λόγοι για να θεωρείται ότι έχει διαπράξει σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα εκτός της χώρας ασύλου. Το εννοιολογικό περιεχόμενο του «πολιτικού» εγκλήματος δεν προσδιορίζεται βάσει κανόνων της οικείας εσωτερικής έννομης τάξης, ως χώρας παροχής ασύλου, αλλά αυτό συνιστά μία αυτόνομη διεθνή έννοια¹⁷. Την αντίληψη αυτή ασπάζεται και το ΣτΕ. Κρίσιμο συναφώς είναι το νομολογιακό προηγούμενο της πρόσφατης 1661/2012 απόφασης της 7 μελούς σύνθεσης του Δ' Τμήματος, όπου επίσης είχε ερμηνευθεί το περιεχόμενο της συγκεκριμένης ρήτρας αποκλεισμού της Σύμβασης της Γενεύης. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, την οποία βεβαίως μνημόνευσε και η Επιτροπή Προσφυγών, ως «πολιτικό» έγκλημα, σε αντιδιαστολή προς το έγκλημα του κοινού ποινικού δικαίου, νοείται το έγκλημα που στρέφεται ευθέως κατά της Πολιτείας και τείνει στην ανατροπή ή αλλοίωση της κατά το ισχύον πολίτευμα καθεστηκυίας τάξεως, δηλαδή νοείται μόνο το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας και οι προπαρασκευαστικές πράξεις αυτού. Ως «σύνθετο» δε πολιτικό έγκλημα ή «συναφές» προς πολιτικό θεωρείται εκείνο που τελεί σε τέτοια συνάφεια προς το πολιτικό έγκλημα, ώστε η προσβολή που επέρχεται σε κάποιο έννομο αγαθό να έχει ως αποτέλεσμα την παρασκευή των μέσων για τη διάπραξη πολιτικού εγκλήματος υπό την προαναφερθείσα έννοια, το οποίο προϋποθέτει ως τελεσθέν. Περαιτέρω, κάθε άλλο έγκλημα το οποίο δεν έχει τέτοιο χαρακτήρα δεν υπάγεται στις προαναφερθείσες έννοιες εγκλήματος (δηλαδή του «πολιτικού», «σύνθετου» ή «συναφούς»), έστω και εάν τελέσθηκε από τον δράστη με αφορμή τα πολιτικά φρονήματά του ή τις αρχές του ή προς τον σκοπό τέτοιων επιδιώξεων.

¹⁵ Α' 51/3-4-2016.

¹⁶ Βλ. ΣτΕ 200/2012, 2629/2001, 3859/1994, 1924/1982 Ολομ., 2076/1978 Ολομ. κ.ά. Κατά μία άποψη βεβαίως, η ετερότητα του προσφεύγοντος δημοσίου νομικού προσώπου δεν καθιστά αντίστροφα άνευ άλλου τινός παραδεκτή την προσφυγή κατά άλλου δημοσίου νομικού προσώπου, βλ. Κ. Παπανικολάου, Παρατηρήσεις στην ΔΕΑ 5981/2015, ΔιΔικ 2017, σελ.390.

¹⁷ Αντίστοιχα, σύμφωνα με την ενδιαφέρουσα νομολογία αλλοδαπών δικαστηρίων που παραθέτει η Επιτροπή, η έννοια του «σοβαρού εγκλήματος» έχει αυτόνομο διεθνές νόημα και προσδιορίζεται όχι με αναφορά στον εθνικό νόμο της χώρας καταγωγής ή με κριτήριο τη διάρκεια της επιβληθείσας ποινής (UKUT, AH (Algeria) κατά Secretary of State of the Home Department), αλλά κατόπιν αξιολόγησης διάφορων παραγόντων, όπως τα στοιχεία του εγκλήματος, ο τρόπος εκτέλεσης και η ύπαρξη ελαφρυντικών ή επιβαρυντικών περιστάσεων (FCC, Jayasekara κατά Canada (Minister of Citizenship and Immigration), [2009] 4 F.C.R. 164 FCA, 2008 FCA 404).

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ενόψει και του σκοπού του θεσμού του ασύλου, μια ερμηνευτική συστολή της έννοιας του πολιτικού εγκλήματος, έτσι ώστε να μην εντάσσονται στο εννοιολογικό περιεχόμενό του πράξεις που στρέφονται κατά Πολιτείας δημοκρατικής; Κατά την Ύπατη Αρμοστεία ο πολιτικός στόχος του εγκλήματος θα πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να είναι σύμφωνος με το δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, καθώς πολιτικός στόχος που παραβιάζει τις θεμελιώδεις ελευθερίες του ανθρώπου δεν μπορεί να αποτελεί δικαιολογητική βάση για το χαρακτηρισμό ενός εγκλήματος ως πολιτικού¹⁸. Η νομολογία πάντως φαίνεται καταρχάς να μην διακρίνει. Άλλωστε και εν προκειμένω, αποτελεί πολιτικό και όχι νομικό ζήτημα ο χαρακτήρας του «κεμαλικού» πραξικοπήματος αλλά και το είδος της πολιτείας κατά της οποίας εστράφη.

¹⁸ Υ.Α.Ο.Η.Ε., Η Εφαρμογή των Ρητρών Αποκλεισμού Άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4bb4590d2>, παρ. 43, όπου επισημαίνεται ότι η θέση αυτή συνάδει με τα κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου που διευκρινίζουν ότι οι όροι τους δεν πρέπει να ερμηνεύονται με τρόπο που νομιμοποιεί το δικαίωμα συμμετοχής σε δραστηριότητες που επιδιώκουν την προσβολή των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών των άλλων.